

חוי דעת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

בגליון השבוע

מריחת משה בשבת

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

עלון מס'
58

מדיני שבת

באיזה מקרים מותר לשים משחות בשבת?

בענין נתינת משחות בשבת ישנם ב' חששות. א. איסור נטילת תרופה בשבת. ב. איסור ממרח, כשמורה את המשחה על פצע וכדו'.

לענין איסור נטילת תרופה בשבת, משחות הרי הם כתרופה ממש, והם בכלל הגזירה שאסרו ליטול תרופה בשבת מחשש שמא יבוא לשחיקת סממנים (עיין שו"ע סימן שכ"ז).

ועל כן דין נתינת משחות בשבת כדין שנתבאר לעיל בשאר תרופות, שיש חילוק בין אם יש בפצע זה חשש לזיהום שיכול לבוא מזה לידי פיקוח נפש, שאז מותר אפ' מלאכות דאורייתא ע"י יהודי. ואם אין חשש לפיקוח נפש אלא שיש לו מזה כאבים עד כדי כך שנפל למשכב או חלה כל גופו מחמת זה, מותר מלאכות דאורייתא רק ע"י גוי, ומלאכות דרבנן ע"י יהודי. ואם יש לו רק כאבים שמגיע מחמתם למקצת חולי, אסור ליהודי לעשות עבורו כל מלאכה אפ' מדרבנן וע"י גוי מותר רק מלאכות דרבנן. ואם אלו רק כאבים בעלמא, אסור לעשות עבורו כל מלאכה אפילו מדרבנן בין ע"י יהודי בין ע"י גוי. ולענין איסור ממרח ראה להלן.

מקרים שבדרך כלל מותר לשים

משחות, דלקת בעיניים, תינוק שצריך לשים לו משחה או שמן באיזור הטיטול (שמירת שבת כהלכתה פרק י"ד סעיף כ"ח. עיי"ש שמדבר על שמן, אמנם ה"ה במשחה באופן שיתבאר להלן.) (תינוק נחשב כחולה שאין בו סכנה).

באופן שמצד איסור רפואה מותר לשים משחה, כיצד יש לעשות זאת?

כאן נבוא לענין השני, והוא איסור ממרח. אחת מל"ט אבות מלאכות הוא איסור "ממחק", דהיינו החלקת איזה דבר. דבר זה נעשה במשכן כשרצו להחליק את עור הבהמה. ותולדת "ממחק" היא איסור "ממרח" (רמב"ם הלכות שבת פרק י"א הלכה ו'), דהיינו למרוח ולהחליק דבר סמיך.

ומשום כך, אף באופן שמותר לשים משחה בשבת ע"ג פצע וכדו' [אם אין הדבר בגדר פיקוח נפש (שאם זה בגדר פיקוח נפש ובשביל זה צריך דווקא למרוח את המשחה, מותר.)] אסור למרוח את המשחה על גבי הפצע או על גבי התחבושת מחשש איסור ממרח (עיין מ"ב סימן שכ"ח ס"ק פ"א). אלא יש להניח את המשחה על גבי הפצע ישירות מהשפופרות או ע"י כף וכדו', ולא למרוח יותר.

ואם צריך לשים תחבושת על המשחה, מותר לעשות זאת אף על פי שהמשחה תמרח על ידי זה. והטעם, כיון שזה נעשה בשינוי, ועוד שאינו

מתכוון להחליק את המשחה, אלא רק שתתפשט בכל המקום (שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ג סעיף י"ד והערה ס"ג).

האם מותר לסוך שמן על הידיים או השפתיים בשבת?

יש לחלק בזה בין מקרים שונים:

אם הידיים או השפתיים סדוקות, אסור לסוך אותן בשמן, כיון שהשמן מועיל לריכוך וריפוי הידיים, והדבר אסור מגזירת שחיקת סממנים (רמ"א סימן שכ"ז סעיף א', ומ"ב ס"ק ד'). ואם אין הידיים או השפתיים סדוקות, אלא שרוצה לסוך אותן בשביל למנוע יובש, או אפילו אם כבר יש לו יובש קל בידיים, הדבר מותר, כיון שאי"ז נחשב לרפואה כלל אלא לסיכה של תענוג שאינה אסורה בשבת (שו"ע סימן שכ"ח סעיף כ"ב, ומ"ב ס"ק ע"ב).

ואם יהיה מקום בו יהיו רגילים האנשים לסוך שמן על הידיים או השפתיים [גם כשאין להם כבר סדקים], מותר יהיה להם לסוך שמן בשבת אפילו כשיש להם סדקים וכוונתם בזה גם לרפואה (שו"ע סימן שכ"ז סעיף א' ומ"ב ס"ק ב'). והטעם, מכיון שרגילות אנשים בריאים לעשות זאת, אין בזה היכר שעושה כן לרפואה, ולא גזרו ע"ז חז"ל (שם, וכן מבואר בשו"ע סימן שכ"ח סעיף ל"ז).

[איסור "ממרח" אין בסיכת השמן, מכיון שהשמן אינו דבר סמיך ששייך בו מריחה והחלקה].

הלכות שבת - המשך

אם א"א לו לעשות כנ"ל, יש לשאול רב, מחמת שהדבר תלוי באיסור דאורייתא של "כיבוס".

אדם שנקע את רגלו האם מותר לשים אותה בתוך קערה עם מים?

רחיצת הרגלים במים הינה דרך גם לאנשים בריאים, ומשום כך מותר לשים את רגלו בתוך מים אף אם כוונתו לרפואה. (כמבואר בשו"ע סימן שכ"ח סעיף ל"ז). ■

דהיינו שבכל אופן אסור לסחוט את הבד אחרי שנשרו במים (מ"ב סימן ש"ב ס"ק ל"ט אות ב). ומשום כך, אם אדם יודע שיצטרך קומפרסים בשבת להניח על רגלו, יש להשרות אותם במים בערב שבת, ויניחם רטובים בשקית ניילון, וישתמש בהם בשבת. [כשהוא בגדר חולה שמותר לו הדבר].

ואם יש צורך להכין את הקומפרס בשבת עצמה, יש לעשות זאת באחד מן האופנים הבאים:

א. שגוי ישרה את הבד או התחבושת מים, וישים זאת על החולה. [בהנחת התחבושת על החולה ע"י הגוי, ירויה גם לצאת מחשש סחיטה שיכול להיות ע"י הנחת התחבושת על הרגל].

ב. להשרות את התחבושת במים צבועים, שמלכלכים את הבד, [אך אין לצבוע את המים בשביל כך, משום איסור "צביעה"]. (שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ג סעיף י"ט).

ג. יש עוד איזה פתרונות לענין, אך

אדם שנקע רגלו האם מותר לו לשים "קומפרס" ע"ג הנקע?

באופן שאינו מרגיש כאב חזק מחמת הנקע, א"כ אין הוא מוגדר "כחולה", ומשום כך אסור לשים קומפרס ע"ג הרגל (שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ה סעיף ל"ה והערה צ"א). אבל אם יש לו כאב חזק עד שנחלש כל גופו מחמת זה, הרי הוא נחשב כחולה שאין בו סכנה שמותר לו לקחת רפואה, ולכן מותר לו לשים קומפרס ע"ג הרגל. (שם פרק ל"ג סעיף י"ט).

כשמותר לו לשים קומפרס ע"ג הנקע כיצד יש לעשות זאת?

בהנחת הקומפרס יש חשש לשני איסורים. א' איסור "מלבן" - פי' איסור כיבוס כשמשרה את הבד או התחבושת במים (שו"ע סימן ש"ב סעיף ט', ומ"ב ס"ק מ"ה). ואפילו בכד נקי ג"כ להרבה פוסקים יש בו איסור כיבוס (רמ"א סימן ש"ב סעיף ט', ומ"ב ס"ק מ"ה, ע"ש שכתב שיש לחוש כדעה זו להחמיר בשל תורה. וע"ש גם בביאור הלכה ד"ה שיש). ב' איסור סחיטה,

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון.

